

Reprodukční práva žen a mužů

zpravodaj, prosinec 2006

Vážení čtenáři, vážené čtenářky,

právě si čtete čtvrté číslo zpravodaje o reprodukčních právech. Jde o číslo poslední, ale tímto důležitým tématem se budeme zabývat i nadále a v novém roce 2007 přineseme řadu článků z této oblasti. A nebo nám je můžete posílat sami, rádi je uveřejníme.

A o čem se dočtete tentokrát? Z rozhovoru s Evou Dobrovolnou se dozvíte, kde všude se tento brutální zákrok provádí a jaké důsledky přináší. V článku Fakta a mýty o ženské obřízce od Alice Dvorské pak přinášíme základní fakta o jednotlivých typech obřízky a o způsobech, jak tento rituál omezit.

V říjnu a listopadu jste si možná přečetli nějaký článek či viděli televizní příspěvek proti porodům doma. Protože byla tato kampaň velmi jednostranná, přinášíme dva protínázory, které nazírají na porody doma z trochu jiného úhlu.

Připravili jsme také leták a publikaci o reprodukčních právech informující o právech žen a mužů před/při a po porodu, genetickém screeningu i sexuální výchově. Pokud o ně máte zájem, ozvěte se nám a rádi vám tyto materiály zašleme.

A nezapomeňte, že uvítáme vaše příspěvky.

za tým Gender Studies, o.p.s. Linda Sokačová

linda.sokacova@genderstudies.cz

Ženská obřízka představuje vážné porušení ženských lidských práv...

O ženské obřízce s Amnesty International

Ženská obřízka je velmi závažným problémem, který se objevuje nejen v rozvojovém světě, ale také v některých západoevropských zemích, jako je Francie nebo Velká Británie. O tom, proč se ženská obřízka provádí a jaké problémy s sebou přináší, jsem si povídala s Evou Dobrovolnou z Amnesty International ČR.

Kde všude se v současné době provádí obřízka? Existují nějaké případy v západní Evropě nebo přímo v ČR?

V současné době je na světě více než 130 milionů žen, které tzv. ženskou obřízku podstoupily a každý den tento krutý zákrok hrozí zhruba šesti tisícům dalších dívek.

Obřízka se praktikuje především v Africe, a to téměř v třicítce afrických zemí. Někde jsou počty mrzačených žen opravdu vysoké, například v Egyptě je to až 97 % všech dívek.

Tento zvyk se provádí také v některých zemích Blízkého východu (Jemen) a v Asii - především mezi muslimskou populací v Indonésii.

Ženská obřízka je však realitou i v komunitách imigrantů žijících v evropských zemích, včetně Velké Británie a Francie. Kolegové z tamních poboček AI řeší mnoho případů a podle jejich zkušeností jsou ročně zmrzačeny tisíce dívek žijících v Evropě.

Proč k ní vlastně dochází a jaké následky tento zbytečný „rituál“ má?

Zákrok je hluboce zakořeněn v kultuře a tradici jednotlivých společností. A to v tradici nedílně spjaté s podřízeným postavením žen. Tímto způsobem se manifestuje kontrola nad sexualitou ženy – důvodem je především snaha snížit její sexuální touhu a tak minimalizovat riziko nevěry.

Svou roli samozřejmě hrají i náboženské důvody, především u muslimů. Tuto praktiku ale najdeme také v komunitách vyznávajících animismus, u bezvěrců i u konvertitů ke křesťanství. V neposlední řadě je to oblast mnoha mýtů a předsudků. Setkáme se třeba s tvrzením, že tento zákrok má přínos hygienický nebo dokonce estetický. Některé komunity se zase domnívají, že se tak zvýší plodnost ženy nebo ulehčí porod. V mnoha společnostech navíc neobřezaná žena prostě nenajde manžela. Tento krutý zákrok je velice riskantní z hlediska fyzického i psychického zdraví dívek a žen. Někdy vyvolává silné krvácení, hrozí infekce a další komplikace, které mohou skončit smrtí. Zůstávají také trvalé následky, včetně potíží při sexuálním styku a porodu.

Jak se k ženské obřízce staví oficiální reprezentace zemí, kde k ní běžně dochází?

Většina vlád se k tomuto zákroku staví negativně a usiluje o jeho vymýcení. V praxi však případné zákazy nejsou dostatečně vynucovány. Dívky nemají prakticky žádnou ochranu.

Některé společnosti navíc vnímají snahy o eliminaci ženské obřízky jako diktát „západních“ hodnot. Takový postoj zaznívá třeba od soudánských úřadů.

Tyto argumenty musíme jednoznačně odmítnout, protože obřízka představuje vážné porušení práv žen a dívek a nesmí být omlouvána kulturními zvyklostmi nebo náboženstvím.

Místní iniciativy jsou nejspíše tou nejefektivnější cestou, která může tento problém omezovat. Znáte nějaké aktivity, které jsou ve svém počínání úspěšné?

Nevládní i vládní organizace se tímto problémem zabývají od sedmdesátých let minulého století. Doposud se podařilo zajistit především politickou podporu pro vymýcení obřízky a mobilizovat veřejné mínění.

Klíčovým nástrojem je šíření informací, vzdělávání a také poradenství. Jako účinné se jeví projekty, které se nesnaží tento rituál zcela odstranit, ale nahradit jej takovým, který není škodlivý. Aby byla tato snaha úspěšná, musí být součástí širších programů k ochraně žen před násilím a k zajištění jejich rovnoprávného postavení ve společnosti.

Amnesty International se angažuje v aktivitách proti násilí na ženách, jaké kroky iniciujete v boji proti ženské obřízce?

AI se snaží využít svou sílu k ochraně žen a dívek před tímto mrzačením. Její role spočívá

především v podpoře dalších organizací a jednotlivců, v poskytování odborných znalostí a v provádění výzkumu. V rámci dílčích projektů v jednotlivých zemích ve spolupráci s místními ženskými organizacemi provádí informační kampaně, usiluje o vzdělávání zdravotníků a také lobbuje u vlád s cílem zajistit legislativní ochranu žen.

rozhovor připravila Linda Sokačová.

více informací o tomto tématu naleznete na: <http://www.amnesty.cz/svaw/fgm.htm>.

Fakta a mýty o ženské obřízce

„Byla jsem pozvána do Los Angeles, abych přednášela o mrzačení ženských genitálií a souhlasila jsem - i když pro mne bylo těžké o tom mluvit. Tehdy jsem svou matku o obřízku dokonce prosila, protože všichni tvrdili, že mne to očistí. Nebyla jsem ještě o mnoho větší než koza, když mne matka držela, zatímco mi jedna stará žena odřízla poštěváček a vnitřní stydké pysky a ránu zašila. Nechala jen malinký otvor pro moč a menstruační krev. Tehdy jsem neměla ponětí, co se stane, protože jsme o tom nikdy nemluvili. Toto téma je tabu. Má krásná sestra Halimo na to umřela; nikdo z mé rodiny to nikdy nezmínil, ale já vím zcela přesně, že buď vykrvácela nebo zemřela na infekci. (...) Genitálie neobřízané dívky jsou považovány za nečisté a škaredé. [Moje matka] věřila, že mi zajistí budoucnost – matky pro své syny chtějí obřízané ženy. Také věřila, jako všichni z našeho lidu, že to nařizuje Korán.“ Celý článek najdete zde: <http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=442283>.

Posilování reprodukčních práv je cestou k odpovědnému rodičovství a partnerství

Reprodukční práva žen a mužů znamenají, že jakákoli osoba nebo pár se může svobodně a odpovědně rozhodnout kolik, v jakém intervalu, kdy a zda mít děti. Zahrnují také možnost rozhodnout se o podstoupení či nepodstoupení interrupce. Nedílnou součástí je právo na informace a prostředky, které přispívají k sexuálnímu a reprodukčnímu zdraví žen i mužů.

Jak jsou reprodukční práva ošetřena v mezinárodních dohodách?

Právo na reprodukční zdraví, plánované rodičovství, na informace a vzdělávání v oblasti reprodukčních práv je zakotveno v řadě mezinárodních dokumentů a dohod. Jedním z nejzásadnějších přelomů byla v této souvislosti Mezinárodní konference o populaci a rozvoji, jež se konala v Káhiře v roce 1994. Zúčastněné vlády se shodly na důležitosti všeobecného přístupu ke službám zajišťujícím reprodukční zdraví. Zde i na dalších mezinárodních kongresech (jako např. na 4. konferenci o ženách v Pekingu) byl rovněž definován obsah pojmu reprodukční práva: právo rozhodnout se o tom, zda, kolik a kdy mít děti, svobodně se rozhodnout o manželství a založení rodiny atd.

Kde je problematika reprodukčních práv obsažena?

- dokumenty přijaté na Mezinárodní konferenci o populaci a rozvoji (1994)
- 4. konference o ženách v Pekingu (1995)
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW) klade na reprodukční práva stěžejní důraz, když říká, že role ženy v plození dětí by neměla být základem pro diskriminaci. K tomuto ustanovení se vrací různé části této úmluvy.
- Listina základních práv Evropské unie (např. právo na tělesnou a duševní integritu, právo na soukromý a rodinný život, svoboda projevu a právo na informace, právo na přístup ke zdravotním službám).
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Co se za pojmem reprodukční práva skrývá?

- Reprodukční zdraví žen a mužů: právo na přístup ke zdravotním službám

- Reprodukční rozhodování: zda, kdy a kolik dětí mít, právo na informace a prostředky, které jsou důležité pro toto rozhodování
- Sexuální a reprodukční bezpečí, včetně ochrany před sexuálním násilím a práva na soukromí

Podpora sexuální výchovy a informovanosti v oblasti reprodukčního a sexuálního chování a rodičovství

Důležitým prostředkem k odpovědnému rozhodování žen a mužů v oblasti rodičovství je sexuální výchova dětí a mládeže, stejně jako informační kampaně zaměřené na plánované rodičovství a odpovědné sexuální chování. Efektivní sexuální výchova by se měla rovnou měrou zaměřovat na dívky a chlapce, ženy i muže.

Právo mládeže na zdraví, jež zahrnuje také reprodukční zdraví, je také součástí Úmluvy o právech dítěte z roku 1990. Na Mezinárodní konferenci o populaci a rozvoji souhlasily zúčastněné státy s přijetím iniciativ v poskytování informací vedoucích k pochopení vlastní sexuality a informací, které umožňují ochranu mládeže před nechtěným těhotenstvím a sexuálně přenosnými chorobami.

Propagace antikoncepce

Antikoncepce je prostředkem plánovaného rodičovství, prevencí interrupcí a sexuálně přenosných chorob. Z hlediska odpovědného sexuálního a reprodukčního života je důležité zvyšovat informovanost o různých antikoncepčních metodách a prostředcích a usnadňovat dostupnost antikoncepce pro dospělé i mládež.

Reprodukční zdraví

Reprodukční zdraví je součástí celkové fyzické, mentální a sociální pohody, a ne pouze stavem bez nemocí či vad. Reprodukční zdraví umožňuje vést uspokojivý a bezpečný sexuální život a reprodukci, stejně jako svobodně se rozhodnout, zda, kdy a kolik dětí mít.

Nezbytnou podmínkou je zajištění přístupu žen a mužů ke kvalitní zdravotní péči zohledňující reprodukční zdraví, jež na základě partnerského přístupu zprostředkovává služby a informace týkající se reprodukčního zdraví a života (např. ty vztahující se k období před/při a po porodu, těhotenství, asistované reprodukci apod.).

Svobodné rozhodování v otázce interrupcí

Nedílnou součástí reprodukčních práv je rozhodnutí, zda mít či nemít děti. Svobodná volba v otázce interrupcí znamená, že každá žena má mít právo se v případě neplánovaného těhotenství rozhodnout, jestli podstoupí nebo nepodstoupí interrupci. Legislativa by pak měla zaručovat možnost bezpečné interrupce, jež za standardních podmínek neporuší reprodukční zdraví. Rozhodující roli hraje i přístup k dostatečnému množství informací a odborné pomoci, které umožní skutečně odpovědné rozhodnutí.

Koncept dostupnosti svobodné volby vychází z předpokladu, že řada žen v současné společnosti řeší interrupcí problém neplánovaného či nechtěného těhotenství ze sociálních, ekonomických či psychologických důvodů, a proto je vhodnější zajistit jejich odborné a bezpečné provádění. To omezuje nelegální a často nebezpečné provádění interrupčních zákroků v sektoru černé či šedé ekonomiky, k němuž dochází, pokud jsou interrupce legislativně zakázány.

Svobodná volba v otázce interrupcí rozhodně neznamená propagaci interrupcí jako běžné součásti života či „antikoncepčního prostředku“.

Cesty k omezování počtu interrupcí:

- včasná a kvalitní sexuální výchova (především na základních a středních školách)
- zvyšování informovanosti v oblasti sexuálního chování, rodičovství, partnerství a antikoncepčních metod
- vytváření prostředí vstřícného rodičovství (rozvoj rodinné politiky apod.)
- podpora rovných příležitostí pro ženy a muže (včetně odstraňování diskriminace na základě pohlaví)

- podpora opatření zajišťující sladování osobního a pracovního života (např. různé formy flexibilního pracovního uspořádání apod.)

Boj proti HIV/AIDS

V globálním měřítku je součástí činnosti organizací a institucí, které se zaměřují na reprodukční práva, také boj proti HIV/AIDS. V posledních dvaceti letech zemřelo na tuto nemoc dvacet milionů lidí a osířelo kolem patnácti milionů dětí. Nejohroženějšími skupinami jsou ženy a mladé ženy (mezi 15 a 24 roky). V subsaharské Africe je tímto virem nakaženo o pět milionů více žen než mužů. To má za následek také zvýšení počtu nakažených dětí.

Aktivity proti násilí na ženách

Pekingská deklarace a Platforma pro akci definují násilí na ženách jako „jakýkoli akt genderového násilí, který má za následek, nebo by mohl mít za následek, fyzické, sexuální a psychologické poškození“. Sexuální násilí na ženách je porušením základních lidských práv a svobod. Sexuální násilí také zahrnuje porušování ženských reprodukčních práv (jako např. vlastní kontrolu sexuality a reprodukce). Mezi zásadní porušování reprodukčních práv patří znásilnění, ženská obřízka nebo nucená sterilizace.

Ochrana před sexuálním násilím je zakotvena v řadě mezinárodních úmluv a dohod, které se zabývají lidskými právy. Jde např. o Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen - CEDAW (zákaz obchodu se ženami), Úmluvu o právech dítěte (zákaz sexuálního zneužívání a vykořisťování dětí) a Římskou smlouvu ustanovující Mezinárodní trestní tribunál z roku 1998. Tato smlouva říká, že znásilnění, sexuální otroctví, nucená prostituce, nucené těhotenství a sterilizace a všechny další formy sexuálního násilí jsou považovány za zločin proti lidskosti a za válečný zločin.

Linda Sokačová – Gender Studies, o.p.s.

Porody doma na minovém poli

Možná jste v listopadu 2006 zaznamenali poměrně intenzivní kampaň proti porodům doma. Články vycházely v internetových i tištěných médiích, prostor byl poskytnut i v televizním vysílání, například v pořadu Sama doma. Přestože nejsem horlivou stoupenkyní rození v domácím prostředí a v budoucnu zvolím spíše porod v nemocnici, byla jsem překvapená, jak jednostranná a často zavádějící tato kampaň je. Na následujících řádcích přinášíme stanovisko Hnutí za aktivní mateřství a dopis manželů Bermanových. Oba tyto názory jsou protívahou k „medicínskému postoji“ k porodům doma.

Prohlášení Hnutí za aktivní mateřství ke kampani proti porodům doma

V posledních dnech v Česku sílí kampaň lékařské obce proti porodům doma. Napadány jsou zejména porodní asistentky a „laické organizace“, které údajně porody mimo nemocnici propagují. Prohlašuji, že Hnutí za aktivní mateřství nikdy porod doma nepropagovalo. Spolupracujeme s řadou porodních asistentek a rovněž nevím o tom, že by některá porody doma propagovala. Naopak – k porodům mimo nemocnici začaly některé porodní asistentky docházet až poté, co mnohé matky začaly rodit samy, bez odborné pomoci, aby přispěly ke zvýšení bezpečnosti těchto porodů.

celý článek naleznete zde: <http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=1950993>

Pokud se vám podaří prokázat, že porody doma jsou skutečně nebezpečné, žádejte nás o odměnu 50 000 USD

Odborné studie porodů doma shodně shledávají, že porod doma je stejně bezpečný nebo bezpečnější než porod v nemocnici. Tyto studie ukazují nižší výskyt neonatální mortality (úmrtí), mortality matek, episiotomie, císařského řezu, klešťového porodu, elektronického monitorování plodu, stejně jako stejné nebo vyšší hodnocení Apgarovou stupnicí, počet kojených dětí a spokojenost pacientek s průběhem porodu.

celý článek naleznete zde: <http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=1950995>

Smutný svět očima obětí nedobrovolné sterilizace

[gitA, Andrea Cerqueirová] Jabloň, která už nemůže dávat plody. Tak popsala jedna z romských žen své pocity, které ji provázejí od doby, kdy jí byla provedena nedobrovolná sterilizace. Fotodokumentace zachycující bezprostřední okolí takových žen, jak je vnímají ony samy, je v současné době k vidění v Atriu Poslanecké sněmovny. Vernisáž výstavy Svět očima obětí nedobrovolné sterilizace se uskutečnila v pondělí. Předtím byla výstava postupně instalována na dvou místech – v brněnském Muzeu romské kultury a v ostravské městské knihovně. Celý článek najdete zde: <http://www.ta-gita.cz/na-vlastni-kuzi/smutny-svet-ocima-obeti-nedobrovolne-sterilizace>.

Normální porod – mezinárodní kongres: „Abychom nezapomněli, co je normální a bezpečné.“

Ve dnech 10. – 12. 5. 2007 se ve Veletržním paláci v Praze v rámci Světového týdne respektu k porodu, který každoročně vyhlašuje AFAR (Frankofonní aliance pro respektovaný porod), uskuteční mezinárodní konference Normální porod, kterou pořádá Unie porodních asistentek. Podrobné informace získáte na: www.normalniporod.cz a www.respektkporodu.cz.

Populační fond OSN (UNFPA: United Nations Population Fund)

UNFPA je mezinárodní rozvojovou agenturou OSN, která se zabývá podporou ženských, mužských a dětských lidských práv a která usiluje o snížení chudoby prostřednictvím rozvojových programů. Mezi hlavní témata patří reprodukční práva: bezpečný porod, aktivity proti násilí na ženách, ochrana před HIV/AIDS apod. Na webových stránkách této instituce (<http://www.unfpa.org>) najdete informace vztahující se k rozvojovým a vzdělávacím programům, kampaně a novinky o postavení žen a mužů ve světě.

Zpravodaj Reprodukční práva žen a mužů vydává obecně prospěšná společnost Gender Studies za finanční podpory nadace Slovak-Czech Women's Fund. Gender Studies, o.p.s.: Gorazdova 20, 120 00 Praha 2, tel./fax: 224 915 666, office@genderstudies.cz, <http://www.genderstudies.cz>.